

XIV C 123/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Jolanta Czajka-Bałon

Protokolant: st. sekr. sąd. Grażyna Bielicka

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2023 r. w Pile

na rozprawie

sprawy z powództwa **B. S., R. S.**

przeciwko (...) **Bank (...) w W.**

o ustalenie

1. oddała powództwo;
2. nie obciąża powodów obowiązkiem zwrotu pozwanemu kosztów procesu.

Jolanta Czajka-Bałon

Sygn. akt XIV C 123/20

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 4 kwietnia 2023 r.

Pozwem z dnia 28 grudnia 2019 r. skierowanym przeciwko (...) Bank (...) z siedzibą we W., który wykonuje w Polsce działalność gospodarczą w ramach oddziału: (...) Bank (...) (Spółka Akcyjna) Oddział w Polsce powodowie B. S. i R. S. wnieśli o stwierdzenie nieważności umowy kredytu hipotecznego nr (...) z dnia 9 listopada 2009 roku, zawartej między nimi a poprzednikiem prawnym pozwanego - (...) S.A. Oddział w Polsce. Ponadto wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów procesu według norm przepisanych (k.3-5).

W uzasadnieniu powodowie podali, że 9 listopada 2009 r. zawarli z Bankiem (...) umowę kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej nr (...). Celem kredytu było sfinansowanie kupna mieszkania na rynku pierwotnym. Kredyt został udzielony w kwocie 210.000,00 zł na 360 miesięcy. Przy zawieraniu umowy nie otrzymali wyczerpujących informacji o ryzykach związanych z kredytem w zakresie kursu walut, nie byli świadomi istnienia, jak się okazuje ogromnego, wahania kursu franka szwajcarskiego. Nie mieli możliwości negocjowania umowy.

W dalszej części uzasadnienia powodowie przytoczyli szeroką argumentację dla wykazania swojego interesu prawnego w żądaniu ustalenia a nadto na poparcie zarzutów nieważności umowy kredytu z powodu sprzeczności z prawem oraz abuzywności jej postanowień.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów solidarnie na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych. W szerokiej argumentacji krytycznie odniósł się do stanowiska powodów co do nieważności umowy i abuzywności jej postanowień (k. 41-64v).

W toku procesu strony podtrzymały swoje stanowiska w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje:

Powodowie będąc w związku małżeńskim, potrzebowali 210.000 zł na kupno mieszkania. Udali się do pośrednika kredytowego, który przedstawił im ofertę trzech banków i wszystkie propozycje były związane z kredytem walutowym w euro i we frankach szwajcarskich., nie dostali propozycji kredytu złotówkowego. Problemem w uzyskaniu kredytu, był fakt, że powódka nie pracowała zawodowo. Odrzucili propozycję kredytu w euro, ze względu na duże wahania w kursie euro. Powodowie przed złożeniem wniosku o kredyt złożyli „Oświadczenie wnioskodawcy związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej”. Znajdowała się w nim deklaracja, że wnioskodawca został zapoznany z kwestią ryzyka kursowego, że w pełni świadomy tego ryzyka rezygnuje z kredytu w złotych i wybiera kredyt indeksowany, że znane mu są postanowienia Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...), że został poinformowany, że aktualna wysokość kursów waluty obcej jest dostępna w placówkach Banku. Ponadto druk zawierał oświadczenie, że wnioskodawca jest świadomy, że ponosi ryzyko kursowe, związane z wahaniami kursu waluty, do której indeksowany jest kredyt, że ryzyko to ma wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku oraz na wysokość raty, że kredyt zostanie wypłacony w złotych i w związku z tym mogą się pojawić różnice kursowe, że saldo zadłużenia wyrażone jest w walucie obcej, że raty kredytu wyrażone są w walucie obcej i podlegają spłacie w złotych. Powodowie takie oświadczenia podpisali. Nastąpiło to już po złożeniu wniosku kredytowego.

(dowód: wniosek kredytowy z 25.09.2009 r. k. 85-86v, oświadczenia z 25.09.2009 r. k. 90, oświadczenie z 5.06.2007 r., k. 164)

Powodowie uzyskali pozytywną decyzję kredytową, w związku z czym 9 listopada 2009 r. doszło do podpisania przez nich i przedstawicieli (...) SA Oddział w Polsce (prowadzącego w Polsce działalność bankową pod marką (...)) umowy o kredyt hipoteczny nr (...). Obok umowy powodowie podpisali również załącznik do niej pod nazwą; „Oświadczenie kredytobiorcy związane z zaciągnięciem kredytu zabezpieczonego hipoteką”, sporządzonego przy wykorzystaniu gotowego formularza dostarczonego przez Bank. Treść oświadczenia była niemal identyczna, jak wcześniejszych „Oświadczeń wnioskodawcy związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej” (k.103).

(dowód: umowa kredytowa – k. 94-96v, oświadczenie powodów zw z zaciągnięciem kredytu zabezpieczonego hipoteką – k.103)

Powodowie założyli konto frankowe i mieli możliwość samodzielnego zakupu franków szwajcarskich np. w kantorze i wpłacania ich na konto walutowe.

(dowód: przesłuchanie powoda R. S. k.317-319,k.352-352v,k.380-380v przesłuchanie powódki B. S. – k.344v)

Umowa zawierała m.in. następujące postanowienia. Bank udziela powodom kredytu, zaś powodowie zobowiązują się do jego zwrotu z odsetkami i pozostałymi kosztami w terminach spłaty określonych w umowie. Określenia użyte w umowie mają znaczenie nadanie im w Regulaminie kredytu hipotecznego udzielonego przez (...) (§ 1). Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji powodów kwotę kredytu w wysokości 210.000,00. Kredyt jest indeksowany do waluty obcej CHF. Kredyt przeznaczony jest na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym. Okres kredytowania wynosi 360 miesięcy. (§ 2). Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej, która jest ustalana jako suma stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) oraz stałej marży banku w wysokości 4,30 punktów procentowych (§ 3. 1 i 2). Raty kredytu są równe (§ 6.2) i będą pobierane

z rachunku bankowego wskazanego w załączniku do umowy a kredytobiorca zobowiązany jest do utrzymywania wystarczających środków na rachunku, uwzględniając możliwe wahania kursowe (§ 6.6). Zabezpieczeniem kredytu jest hipoteka kaucyjna do kwoty 420.000 zł (§ 7.1). Kredytobiorcy poddają egzekucji do kwoty 420.000 zł (§ 9.1). W zakresie nieuregulowanym umową zastosowanie mają postanowienia Regulaminu (§16.1).

(dowód: umowa kredytu, k. 94-96v, aneks do umowy – k.105-106v)

Przy podpisywaniu umowy został powodom przekazany Regulamin kredytu hipotecznego udzielonego przez (...). Zawierał on m.in. poniższe regulacje. Definicje: 1) kredytu indeksowanego do waluty obcej, jako kredytu oprocentowanego według stopy procentowej opartej na stopie referencyjnej, dotyczącej waluty innej niż złote, którego wypłata oraz spłata odbywa się w złotych w oparciu o kurs waluty obcej do złotych, według Tabeli; 2) Tabeli, jako tabeli kursów walut obcych obowiązującej w Banku; 3) stopy referencyjnej LIBOR (§ 2 pkt 2, 12 i 17b). Kredyt udzielany jest w złotych. Na wniosek wnioskodawcy Bank udziela kredytu indeksowanego do waluty obcej (§ 4 ust.1). W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata kredytu następuje w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna, zgodnie z tabelą obowiązująca w momencie wypłaty środków z kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, stosuje się kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązująca w momencie wypłaty poszczególnych transz. Saldo zadłużenia wyrażane jest w walucie obcej i obliczane jest według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, saldo zadłużenia z tytułu kredytu obliczane jest według kursów stosowanych przy wypłacie poszczególnych transz (§ 7 ust. 4). Uruchomienie kredytu następuje na podstawie złożonej w Banku dyspozycji wypłaty środków z kredytu, w terminie nieprzekraczającym 7 dni roboczych od dnia złożenia dyspozycji oraz spełnienia przez kredytobiorcę warunków określonych w umowie (§ 8 ust. 1). Raty spłaty kredytu pobierane są z rachunku bankowego Kredytobiorcy, prowadzonego w złotych, wskazanego w Umowie. W związku z wyznaczeniem ww. rachunku bankowego do obsługi kredytu, Bank nie pobiera opłaty za jego otwarcie, prowadzenie oraz zamknięcie w okresie, w którym prowadzona jest za jego pośrednictwem obsługa kredytu. W zakresie niezwiązanym z obsługą kredytu do wskazanego rachunku bankowego stosuje się postanowienia Regulaminu Konta (§ 9 ust.1).

W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego kredytobiorcy prowadzonego w złotych, według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty (§ 9 ust. 2 pkt 1).

W § 11.2 Regulaminu w przykładowym wyliczeniu sytuacji, które mogą spowodować zmianę wysokości rat spłaty kredytu nie wskazano zmiany kursu franka szwajcarskiego.

(dowód: Regulamin, k. 97-101v)

Pozwany jest następcą prawnym (...) SA Oddział w Polsce.

(twierdzenia powodów przyznane przez pozwanego)

Powyższy stan faktyczny, Sąd ustalił w oparciu o następującą ocenę dowodów

Stan faktyczny sprawy nie był przedmiotem sporu. Wynikał on z resztą w oczywisty sposób z treści dołączonych do akt sprawy dokumentów, których prawdziwość i autentyczność nie budzi wątpliwości i która nie była kwestionowana w toku procesu.

Zeznania świadka A. S. złożone na piśmie, będącego pracownikiem banku uznać należało za wiarygodne, spójne, logiczne i rzetelne. Świadek w dokładny i wyczerpujący sposób opisał praktyki stosowane przez bank, a także całą procedurę związaną z zawarciem między klientem a bankiem umów kredytowych indeksowanych do waluty franka szwajcarskiego.

Za częściowo wiarygodne uznano zeznania powodów, w tej części, w której wskazali w jakim celu wzięli kredyt oraz że nie mieli zdolności finansowej w złotówkach, a także że powodowie nie czytali postanowień umowy tylko ją od razu podpisali. Sąd nie dał wiary ich zeznaniom w tej części, w której twierdzili, że nie zostali poinformowani o ryzyku wynikającym z kursu walut, bowiem na etapie zawierania umowy pozwany wyjaśnił stronie powodowej mechanizm działania indeksacji, a także wyraźnie zwrócił uwagę na ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej - powodowie podpisali oświadczenie już na etapie wnioskowania o kredyt potwierdzając, że zapoznali się z informacjami wynikającymi z indeksowanego charakteru kredytu. Powodowie byli w ocenie Sądu świadomi, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, niewłaściwie tylko ocenił jego rozmiar.

Sąd zważył co następuje:

Powództwo okazało się w całości bezzasadne i należało je oddalić.

Powodowie zgłosili w pozwie żądania ustalenia nieważności umowy kredytu z dnia 09 listopada 2009 r. nr (...) opierając to żądanie na nieważności umowy kredytu wywodzonej z niedozwolonego charakteru klauzul waloryzacyjnych (abuzywności).

Między stronami powstał spór co do ważności zawartej przez nie umowy kredytu, a w konsekwencji co do istnienia wynikającego z niej stosunku prawnego. Umowa jest przez powodów wykonywana.

Przechodząc do oceny zasadności tego żądania, w pierwszej kolejności należy wskazać, że przedmiotowa umowa kredytu miała charakter umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Tego rodzaju umowa wykształciła się w obrocie jako podtyp umowy kredytu. Charakteryzuje się ona tym, że kwota kredytu zostaje wyrażona w złotówkach, ale zostaje poddana indeksacji, czyli przeliczeniu na walutę obcą - w tym wypadku frank szwajcarski - według zasad przewidzianych w umowie; w ten sposób przeliczona kwota kredytu stanowi podstawę do ustalenia wysokości rat, które są spłacane w złotych po ich przeliczeniu na tę walutę w dacie wymagalności.

Zastosowanie konstrukcji indeksacji w celu ustalenia salda kredytu i wysokości świadczeń, do których zobowiązany jest kredytobiorca, nie narusza istoty umowy kredytu. Zachowana jest jej istota, która polega na tym, że bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania

z niej na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty (art. 69 ust. 1 prawa bankowego). Takie stanowisko zostało też wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki z 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14, OSNC - ZD 2016, Nr 3, poz. 49, z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 8 września 2016 r., II CSK 750/15, z 14 lipca 2017 r., z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18). Jednak w okolicznościach sprawy nie przesądzało to o ważności przedmiotowej umowy kredytu.

Stosownie do art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Jak z tego wynika, artykuł 353¹ k.c., wyrażający zasadę wolności (swobody) umów, wyznacza trzy granice tej wolności, którymi są: natura stosunku, ustawa i zasady współżycia społecznego. Natura umowy gospodarczej

i generowanego przez nią stosunku sprowadza się generalnie do tego, że wyraża ona i pozwala realizować interes każdej ze stron, ponieważ zaś interesy te bywają przeciwstawne, istotę umowy stanowi uzgodnienie woli stron, wyrażającej ich interesy. Zgoda obydwu stron jest oczywistym wymogiem tak przy zawarciu umowy, jak i przy zmianach jej treści (por. uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 1991 r., III CZP 15/91, OSNC 1992/1/1). Osiągnięcie przez strony porozumienia co do wszystkich ważnych dla nich kwestii jest więc istotą umowy, a możliwość jednostronnego i swobodnego kształtowania przez jedną stronę zobowiązania drugiej strony, tej istoty zaprzeczeniem.

W §9 pkt 2 i 5 Regulaminu kredytu hipotecznego, stanowiącego załącznik nr 1 do umowy kredytu przewidziano, że w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej: 1) raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu. Przy czym Regulamin definiował Tabelę jedynie jako tabelę kursów walut obcych obowiązującą w Banku. Żadnych innych postanowień w tym zakresie nie było. Zatem umowa w żaden sposób nie ograniczała swobody Banku w określaniu kursu franka szwajcarskiego w tabeli kursów. Mógł on nawet wyznaczać w swojej tabeli osobny kurs dla umów kredytu indeksowanego lub niektórych z nich (np. z określonego roku). Oznacza to, że w świetle umowy Bank miał pełną swobodę w określeniu kursu, po którym nastąpi przeliczenie kwoty kredytu na walutę indeksacji, czyli frank szwajcarski. Jedyne realne ograniczenia tej swobody wynikały z funkcjonowania w otoczeniu rynkowym, jednak te są dla oceny treści umowy irrelevantne. Jednocześnie z treści umowy nie wynikało żadne uzasadnienie dla takiego rozwiązania.

Zatem rozstrzygnięcie niniejszej sprawy wymagało: - oceny wyżej wymienionych postanowień umownych w świetle przesłanek z art. 385¹ par. 1 k.c. oraz (w razie uznania w/w postanowień za niedozwolone postanowienia umowne) oceny skutków prawnych tej sytuacji tj. rozstrzygnięcia czy w takim przypadku zaskarżone postanowienia umowy powinny zostać

z niej wyeliminowane, czy też abuzywność prowadzi do nieważności umowy; oceny w/w postanowień umownych pod kątem ich zgodności z prawem i zasadami współżycia społecznego w świetle art. 58 par. 1 i 2 KC.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4). Zgodnie z brzmieniem w/w przepisu, możliwość uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowania go z umowy, uzależniona jest od łącznego spełnienia następujących przesłanek: 1. postanowienie nie było uzgodnione indywidualnie; 2. nie jest postanowieniem w sposób jednoznaczny określającym główne świadczenia stron; 3. postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Powyższy przepis znajduje zastosowanie tylko w stosunkach konsument – przedsiębiorca. Fakt, że powodowie zawarli umowę kredytu z pozwanym w celu niezwiązanym bezpośrednio z działalnością gospodarczą lub zawodową jest w ocenie sądu niewątpliwy.

Postanowienia umowy kredytu regulujące klauzulę indeksacyjną (§ 2 pkt 2 i 17 b,

§ 4 ust. 1, § 9 ust. 2 Regulaminu kredytu hipotecznego udzielonego przez (...) nazywanego dalej Regulaminem) i ściśle z nią powiązaną klauzulę tabel kursowych (§ 2 pkt 12, § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 Regulaminu), nie zostały z powodami indywidualnie uzgodnione. Najlepszym tego dowodem jest to, że zostały zamieszczone w Regulaminie, który z natury rzeczy jest ustalany jednostronnie przez przedsiębiorcę i podlega włączeniu do treści umowy na zasadzie odesłania (por. § 15 umowy kredytu). Podkreślenia również wymaga,

że postanowieniem indywidualnie uzgodnionym w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. nie jest takie, którego treść konsument potencjalnie mógł negocjować, lecz tylko takie, które rzeczywiście powstało na skutek indywidualnych negocjacji. Pozwany nie przedstawił żadnych dowodów na potwierdzenie indywidualnego wynegocjowania powyższych klauzul, a powodowie temu przeczyli, więc także z tego względu nie można było przyjąć takiego stanu rzeczy (art. 385¹ § 4 k.c.). W stanie faktycznym niniejszej sprawy oczywiste jest, że wybór rodzaju i waluty indeksacji kredytu był indywidualnie uzgodniony z powodami. Powodowie nie musieli zgodzić się na zawarcie umowy kredytu indeksowanego kursem CHF. Mogli zawrzeć umowę „czystego” kredytu złotowego- bez waloryzacji lub kredytu w walucie euro – pośrednik

kredytowy przedstawiał im również ofertę kredytów w euro. Równie oczywiste jest jednak, że powodowie nie mieli rzeczywistego wpływu na treść umowy w sensie warunków indeksacji uregulowanych w kwestionowanych przez niech zapisach umowy. Powodowie, godząc się na indeksację co do zasady, nie mieli bowiem realnego wpływu na treść klauzul umownych określających warunki indeksacji. Umowa zatem w zawartym przez strony kształcie była – w zakwestionowanym przez Sąd zakresie - umową nadmiernie ryzykowną i naruszającą w ten sposób interesy powodów, niebędących przecież finansistami, świadomymi ryzyka kursowego. Za abuzywne zatem należało uznać postanowienia umowy kredytu regulujące klauzulę indeksacyjną i ściśle z nią powiązaną klauzulę tabel kursowych.

Rzeczywisty problem w związku z wykonywaniem przedmiotowej umowy polegał na tym, że kurs CHF w stosunku do złotego wzrósł w sposób nieprzewidziana przez powodów

w momencie zawarcia umowy, istotnie wpływając na wysokość rat kredytu, które powodowie zobowiązani byli płacić.

Powodowie nie osiągnęli korzyści, której oczekiwali, opierając się na nieuzasadnionym przekonaniu, że kurs franka szwajcarskiego w stosunku do złotego przez cały czas wykonywania umowy będzie na tyle niski, że spłaci kredyt przy znacznie mniejszym obciążeniu, niż gdyby zaciągnęli kredyt bez waloryzacji do CHF.

Zdaniem sądu jest oczywiste, że samo zastrzeżenie klauzuli indeksacyjnej nie stanowi niedozwolonej klauzuli umownej. Indeksacja co do zasady nie może być abuzywna, choćby ze względu na to, że kredyt indeksowany do kursu waluty obcej stanowi nazwaną umowę prawa bankowego, wskazaną w art. 69 tej ustawy.

Powodowie zarzucili, że kwestionowane postanowienia umów są sprzeczne

z przepisami prawa (art. 69 prawa bankowego i art. 353¹ KC) i zasadami współzycia społecznego. Podstawą prawną powództwa w tym zakresie jest art. 58 KC, którego treść jest następująca. Art. 58 § 1. Czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

§ 2. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego.

§ 3. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

W ocenie sądu, teza powodów, iż postanowienia indeksacyjne przedmiotowej umowy sprzeciwiały się ustawie i/lub zasadom współzycia społecznego jest całkowicie chybiona.

Art. 58 kc odróżnia czynności prawne sprzeczne z ustawą od czynności mających na celu obejście ustawy, nie określając bliżej ani jednych ani drugich. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że czynność prawna jest sprzeczna z ustawą, gdy jej treść jest formalnie

i materialnie niezgodna z bezwzględnie obowiązującym przepisem prawa. Sprzeczność

z ustawą ma miejsce także wtedy, gdy wynika z właściwości lub z natury określonych przepisów, przy braku wyraźnego zakazu dokonywania czynności prawnej określonej treści. Nieważność czynności prawnej może wynikać nie tylko z wyraźnej dyspozycji przepisu, ale także z natury zobowiązania.

Odnośnie zarzutu sprzeczności umowy z treścią art. 69 prawa bankowego należy stwierdzić, co następuje. Umowa kredytu jest umową nazwaną i zdefiniowaną w w/w przepisie. Treść tego przepisu w okresie od 12.06.2002 r. do 26.08.2011 r. (czyli w okresie, w którym zawarta była przedmiotowa umowa kredytu), była następująca:

1. Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

2. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności:

- 1) strony umowy,
- 2) kwotę i walutę kredytu,
- 3) cel, na który kredyt został udzielony,
- 4) zasady i termin spłaty kredytu,
- 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany,
- 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu,
- 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu,
- 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych,
- 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje,
- 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

W stosunku do brzmienia pierwotnego tego przepisu, jedynej zmiany dokonano w nim z mocą od 26 sierpnia 2011 r., przez dodanie art. 69 ust. 2 pkt 4a i art. 69 ust. 3. Wprowadzone wówczas regulacje dotyczą kredytów denominowanych i indeksowanych do waluty innej niż waluta polska. Fakt wprowadzenia tej zmiany nie oznacza, iż przed datą 26 sierpnia 2011 r. nie można było zawierać umów kredytu denominowanego, indeksowanego lub waloryzowanego do waluty obcej. Nie zmieniono bowiem definicji umowy kredytu zawartej w art. 69 ust. 1, nie zmieniono także treści art. 69 ust. 2 pkt 2 co do znaczenia słów kwota i waluta kredytu. Wprowadzono jedynie zapisy obligujące do wskazania w umowie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a), oraz zagwarantowano ustawowo możliwość spłaty tego rodzaju kredytu w walucie obcej (art. 69 ust. 3). Już sama treść ww. nowelizacji wskazuje, że ustawodawca nie wprowadził od daty 26 sierpnia 2011 r. do polskiego prawa umowy kredytu denominowanego i indeksowanego do waluty obcej, tylko określił dodatkowe wymagania co do treści zawieranych umów, oraz bez względu na ich treść wprowadził możliwość spłaty kredytu w walucie obcej. Polskie prawo bankowe zatem także przed datą 26 sierpnia 2011 r. nie zabraniało zawierania tego rodzaju umów. Sąd uważa, że treść art. 69 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 2 ustawy prawo bankowe (Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665) nie stoi w sprzeczności z postanowieniami umowy kredytu zawartej przez powoda. Powyższe przepisy nie ograniczały stron umowy w ułożeniu stosunku umownego wedle swego wyboru, o ile zostanie wskazana kwota kredytu, waluta, okres kredytowania, cel kredytu, odsetki. Wszystkie powyższe elementy znalazły się w umowie kredytu zawartej przez powodów z pozwanym.

Umowa określa zarówno kwotę jak i walutę kredytu. Kwota kredytu została więc wskazana w sposób jednoznaczny. O tym, w jakiej walucie jest kredyt decyduje waluta, w jakiej na podstawie umowy bank wypłacił środki pieniężne. Kredytem jest przekazana kredytobiorcy kwota środków pieniężnych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 6 grudnia 2017 r., I ACa 558/17). Kredyt indeksowany kursem waluty obcej - kursem franka szwajcarskiego- to kredyt, w którym kwota kredytu wskazana została w umowie w walucie PLN, a wysokość jego aktualnego salda, a tym samym i wysokość raty kredytowej, są uzależnione od wysokości kursu waluty obcej w danym okresie trwania umowy. Przedmiotem świadczenia banku jest kwota w złotych i tylko taką może otrzymać kredytobiorca. Kredyt powodów został wypłacony w złotych polskich, zatem nie budzi wątpliwości jaka była waluta kredytu. Umowa kredytu określa także: cel kredytu, czas trwania umowy, sposób i termin wypłaty kredytu i postanowienia dotyczące sposobu spłaty kredytu. Wykorzystanie mechanizmu indeksacji nie narusza natury umowy kredytu, przepisów prawa bankowego, ani żadnych innych powszechnie obowiązujących przepisów prawa krajowego i międzynarodowego. Kredyt indeksowany w żaden sposób nie narusza tych zasad. Klauzula indeksacyjna nie zniekształca więzi prawnej wynikającej z umowy kredytu. Wskazać należy, że kredyt indeksowany został wprowadzony

wprost do ustawy Prawo bankowe tzw. ustawą antyspreadową. Nie sposób zatem mówić o sprzeczności kredytu indeksowanego z naturą umowy kredytu. W świetle powyższych rozważań nie można przyjąć również, że treść przedmiotowej umowy kredytu stanowi obejście art. 69 prawa bankowego. W tym miejscu przytoczyć należy tezy wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., sygn. akt I CSK 1049/14), który dotyczył umowy kredytu nazwanego „kredytem indeksowanym”. Sąd Najwyższy stwierdził, że tak ujęta umowa kredytu mieści się oczywiście w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 3531 KC w związku z art. 69 prawa bankowego).

Samo wystąpienie klauzul abuzywnych nie czyni automatycznie nieważną całość umowy. Sąd jest natomiast zobowiązany do zweryfikowania, czy w związku z wyeliminowaniem ich z treści umowy możliwe jest dalsze dochodzenie zgłoszonych roszczeń. Nie ulega bowiem wątpliwości, że w sytuacji, gdy eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadziłaby do takiej deformacji regulacji umownej, iż na podstawie pozostałej jej treści nie dałoby się odtworzyć praw i obowiązków stron, to niedopuszczane stałoby się stwierdzenie, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Wniosek ten należy wywodzić z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, zgodnie z którym "nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków". Warto również dodać, że pomimo, iż eliminacja postanowienia określającego świadczenie główne zawartej umowy częściej prowadzi do jej upadku w całości niż eliminacja postanowienia niezwiązanego ze świadczeniem głównym, to fakt ten sam w sobie jest bez znaczenia, jeżeli na podstawie pozostałych postanowień możliwe jest określenie praw i obowiązków stron (wyrok Sądu Najwyższego z 28 września 2021 r., I (...) 74/21).

Należy dodać, że w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego była już badana kwestia wpływu eliminacji klauzul niedozwolonych na ważność umów. Wskazano przy tym, że skutkiem zastosowania art. 385¹ § 1 k.c. nie jest, a na pewno nie musi być w każdym przypadku, bezwzględna nieważność czynności prawnej na podstawie art. 58 § 1 k.c. (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21; uchwała Sądu Najwyższego z 22 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22). Zgodzić należy się też z wyrokiem Sądu Najwyższego w 12 października 2022 r. (I NSNc 734/21), w którym przyjęto, że gdyby ustawodawca zamierzał przesądzić o nieważności postanowień umownych, których abuzywność została stwierdzona, nie ustanawiałby w przepisie art. 385¹ § 1 k.c. specyficznej sankcji prawa UE - braku związania umową, identyfikowaną najczęściej z bezskutecznością.

Zdaniem sądu umowa łącząca strony nie może być uznana za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego, chociażby z tego względu, że sprzeczność taka musiałaby występować już w dacie zawarcia umowy, podczas gdy wtedy – zgodnie z twierdzeniami powodów – umowa była korzystna dla nich, ponieważ wysokość rat kredytu była znacząco niższa od rat dla analogicznego kredytu bez indeksacji.

W ocenie Sądu w przedmiotowej sprawie eliminacja abuzywnej klauzuli związanej z indeksacją nie prowadzi do upadku i nieważności umowy w pozostałym zakresie, ani też do zmiany wysokości i zasad ustalania oprocentowania kredytu. Tutejszy Sąd stoi na stanowisku, że mimo wyeliminowania z umowy wszelkiego powiązania wysokości świadczeń z inną walutą niż polska, kredyt oprocentowany jest w dalszym ciągu według stosowanych na ogół dla CHF stawek LIBOR. Nie ma znaczenia, że bank najprawdopodobniej nie ustaliłby wysokości oprocentowania kredytu złotowego według stawki LIBOR, gdyby był świadomy abuzywności klauzuli waloryzacyjnej. Strony zawarły kredyt indeksowany - wypłata kredytu nastąpiła w złotówkach, spłatach rat kredytu przez indeksowanie też była w złotówkach, dlatego umowa powinna być rozliczona w złotówkach. W tej sytuacji najbardziej zasadne wydaje się przyjęcie, że skoro kredytobiorcy wzięli kredyt o określonej wysokości w polskiej walucie, a klauzula indeksacyjna jedynie określa wartość tego kredytu do waluty obcej, to wobec uznania tej klauzuli za niewiążącą strony – w praktyce doszło do udzielenia kredytu w walucie polskiej. Podobne stanowisko znaleźć można również w uchwałach Sądu Najwyższego, który wskazuje, iż po usunięciu klauzul uznanych za abuzywne, umowa powinna wiązać w pozostałym zakresie. Skutek w postaci obowiązywania umowy pozbawionej elementów abuzywnych powinien być regułą, a jej upadek wyjątkiem. Nakazuje to przyjęcie swoistego „domniemania” na rzecz

dalszego wiązania umowy (zob. uchwały Sądu Najwyższego: z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87; z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56; wyroki Sądu Najwyższego: z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17, wyrok Sądu Najwyższego z 28 września 2022 r., (...) 412/22). W konsekwencji, jeżeli nie zostaną wskazane przekonujące argumenty na rzecz tezy, że po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych umowa kredytu nie może wiązać stron, oznacza to konieczność przyjęcia, że umowa pozostaje w mocy.

Biorąc powyższe na uwadze, w celu wyliczenia wartości kredytu w złotych z wyłączeniem postanowień dotyczących indeksacji, konieczne jest powołanie biegłego, aby ustalić różnicę między wysokością rat kapitałowo – odsetkowych faktycznie spłaconych przez powodów, a wysokością hipotetycznych rat kredytu. Strona powodowa jednak nie zgłosiła żądania ewentualnego na wypadek uznania przez Sąd, że umowa między stronami może dalej istnieć jako umowa w złotych polskich.

W konsekwencji powyższego orzeczono jak w pkt 1 sentencji wyroku.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu zostało oparte na podstawie art.102 k.p.c. Sąd mimo, iż oddalił powództwo, w dużej mierze podzielił stanowisko powodów, co do abuzywności postanowień łączącej strony umowy i uznał je za słuszne. W związku z tym, mimo przegrania procesu przez stronę, Sąd mając na uwadze powyższe uznał za uzasadnione nieobciążanie powodów obowiązkiem zwrotu kosztów procesu stronie pozwanej, o czym orzekł w punkcie 2 wyroku.

Sędzia Jolanta Czajka-Bałon